

קדושת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז • דרישת ציון על טהרת הקודש
מופץ ב-6,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

דעת תורה

מאת מרן האדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל

רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם, בעל השו"ת "דברי יציב"

עליו נייחד את הדיבור באחד העלונים הקרובים) היתה השפעה עצומה עלי. דבריהם המה שהביאו אותי להיות מקושר נפשית לארץ ישראל ולשאוף לחיות בה... הלואי והיו שומעים לקולו בשנים הקודמות, כשפירסם את ספרו, כי אז הייתה כל תמונת העולם היהודי שונה לחלוטין... אילמלי (אילו) היו אחינו בני ישראל עושים בשעתו כפי שהציע רבי עקיבא יוסף זצ"ל, ייתכן מאוד אשר מאות אלפי יהודים מחו"ל - ואולי מליונים ממש - היו שורדים מיוון המצולה ונשארים בחיים, ולארצנו הקדושה היו פנים אחרות לגמרי... ברם למגינת הלב, הצליחו השטן וגונדא דיליה (סיעתו) להפריע אותו מהגשמת תוכניותיו"

ספר לפיד האש, חלק ב' עמ' קס"ז

"חייבים לומר וללמד את בני ישראל שלא יתנו עצמם למרמס תחת פורקי העול. לומדי התורה ויראי ה' הם התושבים המקוריים כאן בארץ-ישראל. ואין לנו לפחד לא מהגויים ולא מאלו שמדמים עצמם לגויים. אני חייב לכפול ולומר זאת כדי שתדעו היטב ותפרסמו ברבים, שעלינו לעמוד בקומה זקופה בארץ-ישראל, לא לתת עצמנו להיות מודרכים מאת הפושעים והכופרים כי לנו הארץ [...] אנו היהודים המאמינים והחרדים פעלנו יותר מכולם לבנין הארץ."

שפע חיים דרשות תשמ"ג, פרשת וישלח, עמ' ק"ד

"דא עקא שאנחנו היראים עוסקים בקטרוג גרידא והם החופשיים שאינם שומרי תורה ומצוה רח"ל עוסקים בפעולות מעשיות ויוצרים עובדות... גם אני הייתי סבור בעבר שזה תפקידנו... הייתי מקלל את המינים בכונה עצומה ומצפה לשמוע שנתקבלה והתקיימה קללתי- אך לשוא. להיפך, נוכחתי לראות שהם הולכים ומתחזקים, אמרתי איפוא לנפשי: וכי לא מוטב שנתחלף בתפקידים, דהיינו שאני אבנה את ארץ ישראל והם, החילוניים, הם יהיו אלה שיגדפו אותי?! גמרתי אומר: לא עוד! לא אתן ידי לכך, שאנחנו רק נעמוד ונקטר, והמה בינתיים ישתלטו על א"י ויטמאו אותה חס וחלילה, **אנחנו נפעל בכל כוחנו למען בנינה של ארצנו הקדושה! הלא כל אבן בארץ ישראל, כל כולה קדושה וטהרה!**"

ביטאון לאנו, גיליון קנ"ה, אדר תשמ"ה עמ' 11; מונצ' נספר לפיד האש חלק ב' עמ' ספ"ג

"אני צועד בדרך תלמידי הבעש"ט והגרא"ו ולמעלה בקודש, בדרכי ראשונים כמלאכים, הרמב"ם והרמב"ן, שעלו לחונן את עפר ארצנו ולקומם הריסותיה, בהם תמכתי יתדותי"

קונטרס 'דעת תורה', מונצ' נספר לפיד האש חלק ב' עמ' תע"ג

"לספר הזה ולמחברו [הגאון ר' עקיבה יוסף שלזינגר זצ"ל, בעל הספר "לב העברי",

דבר העורך

הרב יהודה אפשטיין

כמדי שנה לובש עולם התורה קדרות לקראת ימי האבל והחורבן, ועמלי התורה עוסקים בדיני בין המצרים, משנכנס אב, שבוע שחל בו וביום הצום עצמו. אותם אלו ששואפים לרדת לעומקם של דברים משתדלים לדלות מדברי רבותינו את ההרגשים הנכונים, להבין מה הפסדנו, מדוע אנו מתאבלים ועל מה אנחנו דווים. אולם לכל זאת מתלווה בדרך-כלל תחושה חמצמצה, שמשוהו כאן לא שלם, ושהנופש של "בין הזמנים" המגיע מיד אחרי תשעה באב מקהה את החושים ומעסיק את הלבבות יותר מאשר העדרה של עבודת הקרבנות. במשך הדורות הסתגלנו למצב, אשר במקור היה בלתי-ניתן לתפיסה, ולפיו המוקד של עבודת ה' חרב בעוונותינו, והשלמנו ברבות השנים עם דברי התנחומין של "ונשלמה פרים שפתינו". אולם זאת יש לדעת, כי השלמה זו בטעות יסודה, והיא נובעת מהבנה שטחית של הגמרא הידועה בבבא בתרא ס:; המתארת את אותם פרושים שרבו עם חורבן הבית ואשר מאנו להשלים איתו, עד שבא ר' יהושע והוכיח להם כי שיטתם אינה ישימה, וממילא יש לנהוג רק באבלות סמלית כמבואר בברייתא. מכאן למדו רבים, כי על-אף החורבן, "החיים נמשכים", היהדות מוצאת לה אפיקי פעולה חדשים, וכפי שהשמש ממשיכה לזרוח מדי יום, כך עולם כמנהגו נוהג, והמקדש הפך למשהו רחוק, "הלכתא למשיחא". אולם עיון מדוקדק בדברי הגמרא שם מורה, כי אין כן פני הדברים. ר' יהושע לא אמר לאותם פרושים שהתנורו מבשר ויין, שבעצם המצב לא כל-כך נורא. הוא לא טען, כי זה לא סוף העולם, והוא לא סבר, כי הגוימו בהתייחסותם לחורבן. אדרבה, הוא חזק את דבריהם ברמה העקרונית ואמר שאכן, המצב בלתי-נסבל, וסדרי החיים כפי שהם צריכים להיות, נהרסו. נקודת המחלוקת הייתה רק בהנהגה המעשית בדרכי האבלות, שאותם פרושים סברו שיש מקום לנהוג אבלות שיש בה צער קשה לגוף, ואילו ר' יהושע סבר שדבר זה אינו ישים. אך אין כאן מחלוקת על עצם העובדה, שהחורבן הינו מצב שאסור להשלים עמו! אף אחד לא העלה על דעתו, שיהודים ישלימו עם יהדות בלא מקדש, בלא עבודה, בלא השראת השכינה.

ככל שהתארכה הגלות והתרחקנו ממצבו הטבעי, כך קנתה לה שביטה אותה תפיסה, לפיה יש יהדות גם אחרי החורבן. המציאות

ההסבר לחומרות שנהגו הרבה מעבר לדינא דגמרא ביחס לאבלות על החורבן, ולפיו בדורות הראשונים שאחר החורבן, כאשר חשו בצער אמיתי, די היה בדינים השנויים במסכת תענית, אולם ככל שהתארכה הגלות וקהו הרגשות, ככל שהסתגלו לחורבן ובנו "חיים יהודיים" בארצות נכר, כך

הפיזית של העם גם לא אפשרה פעולה ממשית לשנות את המצב. הקינות אמנם תארו היטב את ההסתכלות היהודית האמיתית על המצב, כשהשכינה בצער וישראל נרדפים ונאנחים, אולם עם פרוץ העת החדשה, הפכה קללת הגלות למצב נח מבחינתם של יהודים רבים. וידועים דברי

שאלה – ראיתי את עלונכם בבית הכנסת של חניכי הישיבות בקרית ספר, וכמו רבים אחרים עיינתי בו והוא אכן מעורר עניין רב, עד שרוב שיחת המתפללים אחר התפילה נסובה על הכתוב בו, כאשר חלק מצדד וחלק מתנגד. מכיון שניכר כי הדברים הינם אכן דברים שעומדים ברומו של עולם, הם ערוכים בטוב טעם והרמה התורנית של העלון היא אכן משובחת ביותר, ראיתי לנכון לסדר כמה שאלות שעלו בקרב הציבור, ואשר בוודאי מקננות בקרב כלל הקוראים במקומות אחרים.

וראשית לכל, השאלה העולה תמיד – אף כי כנים דבריכם והם מבוססים על מקראות מפורשים ועל דברי חז"ל, מכל מקום כיצד זה שגדולי ישראל מכל החוגים בדורות האחרונים נמנעו במכוון מהעיסוק באותם דברים אשר אתם מנסים להעלות למוקד העניין הציבורי של הציבור החרדי. דבר זה לכשעצמו טעון הסבר, שכן לכאורה אתם חולקים בכך על גדולי ישראל, והציות לדבריהם הינו יסוד מוסד בכלל ההנהגה החרדית מאז ומעולם.

פרט לכך נשאלה השאלה – בהנחה שהניתוחים שלכם נכונים, והמצייאות אכן הינה כפי שאתם מתארים – מה זה נוגע למעשה לכל אחד ואחד? האם רצונכם שנלך לצבא? לשוק העבודה? להשאר בכולל ורק לדעת שיש כזה תהליך כפי שאתם מתארים, תהליך שאינו נוגע למעשה לציבור החרדי?

ככבוד רב ובהערכה רבה,
שלום מאיר הכהן פרידמן

□ □ □

תשובה – נתחיל בענין מה שהעיר כי אף שהערכים המדוברים בעלון הינם אמיתיים, מ"מ גדולי הדורות האחרונים נמנעו מלהכניסם לבית המדרש כדי שלא יבואו להמשך אחר הרשעים.

אכן, טענה זו יש בה טעם נכון, ובאמת אנו רואים ירידה משמעותית בהתייחסותם של גדולי ישראל למעלת הארץ וחשיבות יישובה, מאז הקמת המדינה ע"י רשעי ישראל. אך דעת לנכון נקל, כי אין כאן גדר של תקנה, ומעולם לא גזרו גדולי ישראל לבטל ערך זה מן התורה או שלא לדבר בו ולחזקו.

אלא שכל עניין חזוק הערכים הינו עניין משתנה לפי המקום והזמן, ולא הרי החיזוק הנצרך בדור המבול כדור הפלגה, ולא הרי דור חורבן בית ראשון כדור חורבן בית שני. וכל שלא נעקרה המצוה ע"י תקנה אין צריך מושב ב"ד להשיבה למקומה, ואם ראו בדורו של שמד לחזק את עניין הבידול של יראי ה' ולא לדבר בשום דבר שיכול ליתן ערך כל דהו לרשעי ישראל, אין זה שייך בדורנו, שכבר בטלה הציונות החילונית מן העולם, ואדרבה רוב רשעי ישראל הגמורים מבדלים עצמם לגמרי מכל עניין לאומי. ואדרבה מטעם זה היה ראוי לבדל את עצמנו מכל שמץ של שמאלנות כדי שלא נתקרב עי"ז לרשעים, כפי שאנו רואים שהלברלים קלי הדעת עולצים בכל לבם על היות דעת גדולי התורה [לפי הבנת דעת בעלי בתים שלהם] כדעת מתבוללי השמאל וכדו'.

ומה שאנו מוצאים שאנשי הימין רחוקים יותר משתו"מ מהחרדים, אינו משום עסקם בא"י, שהרי בציבור הזה עצמו הקרובים לא"י הינם יותר דתיים, צא ולמד על התהום הפעורה בין הציבור המכונה "חרד"לי", שמתרכז בירושלים ובישובי יו"ש, לבין הלייטים לסוגיהם, אשר בדרך-כלל גם יחסם לא"י הינו פושר למדי. ואפילו בין פורקי עול התורה לגמרי

רח"ל, המציאות מוכיחה שכלל שמתקרבים לענין ארץ ישראל מתקרבים גם לשמירת שאר חלקי התורה והמצוות. ואין לערוך השוואה בין דתיים-לאומיים לחרדים, אלא בכל ציבור בפני עצמו יש להעריך את מידת שמירת המצוות של המחזקים את ענין א"י למול המחלישים אותו.

ואם אין אנו מוצאים את גדולי ישראל שבדורנו מחזקים ענין זה, אין זה אלא משום שמנהיגי הדור עוסקים באותם עיקרים של הדברים הצריכים חיזוק ע"פ רוחב דעתם. ומעולם לא ראינו שעשו כינוס לחזק ענייני דקדוק הלכה וכדומה, וכי משום כך נאמר, שמי שמוציא עלון לחזק את ענין דקדוק ההלכה ראוי לומר עליו שהוא הולך נגד גדולי הדור?

הכלל, שאי אפשר ללמוד מדור אחד למשנהו, ואנו אין לנו אלא העיקרים שמבוארים בתורה שאינם מתחלפים ואינם משתנים, וכל חיזוק בהם ח"ו לומר שהוא מביא לידי חולשה, ורק כשנעשה שלא כהוגן ע"י אינטרסים זרים, כגון רצון להתקרב לרשעים וכדומה, אז יש להרחיק ממנו.

עוד שאלת מהי מטרתנו המעשית, וכי רוצים אנו שילכו לצבא או לשוק העבודה וכדומה?!

ובעניין זה כמדומה שהדברים מיותרים וברורים לכל יראי ה', כי כל עוד בראשי מערכת השלטון עומדים משומדים ופורקי עול, אין אפשרות שיהודי חרדי ירא שמים, ואפילו אינו קובע עת לתורה אלא בק"ש שחרית וערבית, ישרת תחתיהם מכמה וכמה טעמים, וכבר עוררו על כך כל גדולי ישראל מכל העדות והחוגים. ומה ששאלת לגבי שוק העבודה, לא הבנתי מהיכן הוצאת דברים אלו מתוך דברינו, אלא א"כ התעוררת בעצמך לכך, כי קידוש חיי החומר והחולין עלול לגרום להרפות מקדושת

חיי הרוח. אמנם אנו, אין מגמתנו להרפות אלא לחזק, ושוק העבודה הינו עניין סבוך מאחר והוא פרוץ מאוד וצריך הכרעת חכמים על כל יציאה אליו, ואנו אין פנינו לפרוץ גדרים אשר גבלו ראשונים לתחום את יראי ה' בבתי מדרשות מפני הרעות הגדולות המצויות בחוץ.

ובאשר לשאלה מהי, אם כן, מגמתנו, נענה דבר דבור על אופניו.

ראשית, כפי שכתב אחד השואלים בעבר, שיבוש בדעות הינו דבר חמור, ובפרט כשהוא אצל בני תורה, וממילא מצוה רבה היא להעמיד דעות נכונות על מכונן.

שנית, גם בפן המעשי, ישנן דוגמאות רבות לכך שהדעה הגורסת כי מציאותנו כאן הינה עניין של בדיעבד גורמת רעות רבות בכל תחומי החיים התורניים – החל מביסוס ז' טובי העיר ע"פ דיני התורה, וכלה בשאלות מדיניות חמורות.

לא נכנס לדוגמאות מעשיות [שישנן למכביר, ובכל אחת ניתן להתווכח על מידת הצדק שבה], אך כל מי שיש לו מח בקדקודו אינו משלה את עצמו שהתנהגות נציגי הציבור ועמדתם בנושאים בטחוניים ומדיניים העולים על הפרק, אינה מושפעת משאלת חברותם בקואליציה או באופוזיציה, ודבר זה הינו עיוות מוחלט. כשם שלא עולה על דעת מאן דהו לסחור בענייני שבת, גיוס בני ישיבות, חינוך וכו', לא יתכן שבנושאים הרי גורל כשאלות חמורות שבחמורות, תהיה בהם השפעה של עמדה פוליטית כזו או אחרת.

עניינים 'פעוטי ערך' כמו הצבעות נציגים יר"ש בנושאים כמו הקפאת בנייה \ מסירת שטחים \ הסרת מחסומים \ שחרור אסירים \ החלפת שבויים \ מבצעים צבאיים, אינם נתונים להכרעת מועצה"ת על כל צעד ושעל כמו נושאי חינוך למשל, והעניין פתוח למו"מ פוליטי, כמנהג המפלגות האחרות המיוצגות ע"י עסקנים פורקי עול שאין להם אלא תאוות השררה והממון. ואינני מדבר על עניינים הלכתיים מובהקים שהמדינה מתנהלת תוך התעלמות מהם, ומעולם לא שמענו את הח"כים נאבקים עליהם, כגון הלכות שכנים כמבואר בפרק השותפין ובלא יחפור, דיני ירושה שנרמסו בשם "זכויות האשה" ועוד נושאים רבים, ועל כולן עלתה אותה חרפה, שמדינת ישראל מתעקשת לייצר חשמל בשבת קודש רח"ל, וכבר הביע מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל [אשר תמיד ברח כמו מאש מכל התעסקות פוליטית] את פליאתו על כך שאין דרישה זו, שחברת החשמל תשמור שבת, עומדת בראש הדרישות הקואליציוניות של המפלגות החרדיות. ואין כוונתנו לומר שנושאים אלו אינם יקרים לציבור היראים, אלא שחסרה התודעה הלאומית ביחס אליהם, שכלל ישראל צריך להיות מתוקן ולא רק היהודי הפרטי שגר בקרית ספר ויש לו חשמל כשר.

למרות הקשיים האובייקטיביים לנהל מדיניות תורנית בבית מחוקקים כפרני, עניינים אלו היו עשויים להיות טובים יותר בנושאים רבים, אילו הייתה מודעות לערך זה של העמדת הנהגת המדינה ע"פ חוקי התורה.

במישור המעשי, הרי שאף כי אין ביד כל יחיד המשך בתחתית העמוד הבא

אמרו בגמ' על חמשה עשר באב [תענית ל"א],
ב"ב קכ"א:] "תניא רבי אליעזר הגדול אמר כיון
שהגיע חמשה עשר באב תשש כחה של חמה
ולא היו כורתין עצים למערכה אמר רב מנשה
וקרו ליה יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף
יוסיף שאינו מוסיף יסיף מאי יסיף תני רב יוסף
תקבריה אמיה".

אפשר להאריך בדברים על החומר הגדול
של ביטול תורה כל השנה ובייחוד בימים אלו,
והנה כידוע בימות הקיץ יש קושי ללמוד עקב
החום שבחוץ אמנם משעה שתשש כוחה של
חמה אמרו בגמ' שיש להוסיף בלימוד [ונראה לי
שה"ה במקום שיש מזגן שא"א לומר שיש חום ויש להרבות
כל הקיץ בתלמוד תורה].

אמנם תחת זאת ביכרתי לכתוב הלכות
הקשורות לתלמוד תורה בכל זמן, ודווקא בימים
אלו, בהם בני הישיבות אינם עסוקים בלימוד
הישיבתי הרגיל, הרי שביכולתם לקיים הלכות
אלו ביתר שאת וביתר עוז.

א. איתא בקידושין (ב) לעולם ישלש
אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה
שליש בתלמוד, ונחלקו שם המפרשים בגדריו.
והיוצא מדברי הרמב"ם והשו"ע, שזה נאמר
בתחילת לימודו של אדם, אבל כשיגדיל
בחכמה ולא יהא צריך לא ללמוד תורה שבכתב
ולא לעסוק תמיד בתורה שבעל פה יקרא
בעתים מזומנים תורה שבכתב ודברי השמועה
כדי שלא ישכח דבר מדברי דיני תורה ויפנה כל
ימיו לתלמוד בלבד לפי רוחב שיש בלבו וישוב
דעתו" (רמב"ם פ"א מהלכות ט"ם ה"א, שו"ע י"ד סי' רמ"ו סעי'
ד), והגר"א שם כתב, שגם בתחילת לימודו אינו
צריך לשלש בריוק, אלא יתן זמן למקרא וזמן
למשנה ורוב הזמן לתלמוד, אמנם מי שעיקר
גממתו כל השנה בתלמוד, ודאי שהזמן הזה, בו
אינו כפוף לסדרי הישיבה, הוא זמן ראוי לעסוק
במקרא ובמשנה.

ב. שיטת ר"ת בסוגיא זו, שבתלמוד
בבלי מקיים דין "ישלש", ומדברי הרמ"א נראה
שכ"ז רק במי שכבר יודע מקרא ומשנה, ובשביל
לקיים את הדין האמור ש"יקרא לעתים מזומנים

במקרא ובמשנה" - זאת יקיים בתלמוד בבלי,
ובנאו על דברי הגאונים, שבכל יום יקרא מקרא
ומשנה ותלמוד בבוקר לקיים דין זה, וע"ז כתב
שאפשר לקיים בלימוד תלמוד בבלי, ועי' בש"ך
סי' רמ"ה שכתב על מה שסומכים העולם שאינם
מלמדים בניהם תנ"ך, והביא את דברי הרמ"א
האלו, והבין כדברי הגר"א הנ"ל ש"ישלש" היינו
בתחילת לימודו של אדם, וביארו כדעת ר"ת

הנ"ל. אמנם מהש"ך (סי' רמ"ו סק"ה) משמע, שגם
איהו לא ס"ל שילמוד כל היום רק גפ"ת, אלא
שילמוד הלכות פסוקות, ועוד עיי"ש.

ג. אולם יש להעיר, כי שיטת ר"ת לא
נאמרה אלא למי שלומד בתלמוד הרבה בכל
יום, וכך יהיה לו בכל דף מקרא ומשנה ויצא את
שיטת ר"ת, אבל מי שעוסק הרבה בפלפול, לא
יקיים אפילו את שיטת ר"ת, ועל כן אף אם הוא
בקי במקרא ובמשנה - חייב יהיה ללמוד בכל
יום מקרא ומשנה, וכ"ש מי שאינו בקי בזה,
שאינו לו היתר להפטר מזה כלל.

ד. לשון הרמב"ם (פ"ג מהלכות ט"ז) והשו"ע
(שם סי' רמ"ה) לגבי ת"ת של תינוקות - "יושב

ומלמד כל היום וקצת מהלילה, כדי לחנכם
ללמוד ביום ובלילה, לא יבטלו התינוקות כלל,
חוץ מערב שבת וערב יום טוב בסוף היום"
ועיי"ש בסדר הלימוד בשבת. וברמב"ם משמע,
שבימים טובים אין לומדים כלל, ובשו"ע לא
העתיק דין יו"ט, אבל לגבי שבת כתבו שחוזר
דבר ישן ולא ילמד דבר חדש - עיי"ש.

ה. איתא בעירובין (ס"ה) "אמר רב יהודה
לא איברי ליליא אלא לשינתא אמר רבי שמעון
בן לקיש לא איברי סיהרא אלא לגירסא אמרי
ליה לרבי זירא מחדן שמעתך אמר להו דיממי
נינהו אמרה ליה ברתיא דרב חסדא לרב חסדא
לא בעי מר מינם פורתא אמר לה השתא אתו
יומי דאריכי וקטיני ונינום טובא אמר רב נחמן
בר יצחק אן פועלי דיממי אן רב אחא בר יעקב
יזיף ופרע", והנה ברש"י בתענית (ב"ב) לגבי ט"ו
באב משמע, שמכאן ואילך זמנו להרבות בלילה,
וכ"כ התוס' בעירובין שם, שלא נחלקו רב יהודה
ורשב"ל אלא רב יהודה מיירי בתקופת תמוז
ורשב"ל מט"ו באב ואילך. ואמנם לשון הרמב"ם
והשו"ע - "מי שרוצה לזכות בכתרה של תורה,
יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחת מהן
בשינה, באכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהם, אלא
בדברי חכמה ותלמוד תורה", אבל הרמ"א שם
כתב "ויש לאדם להתחיל ללמוד בלילה מט"ו
באב ואילך ומאן דלא מוסיף יסיף", ועי' בדברי
המשנה ברורה בסי' א' בשם האחרונים על
חיוב ת"ת בלילה מתשעה באב ומט"ו באב, וכן
בסי' רל"ח עיי"ש, ונראה דס"ל כנ"ל שהעניין
המיוחד ללמוד בלילה הוא רק מט"ו באב ואילך.

ו. אמנם נראה, כי הרמב"ם והשו"ע
ס"ל שיש חיוב ת"ת מיוחד בלילה והוא נוהג כל
השנה [ואולי כעין זה דעת המקובלים שיש לקום בחצות כל
השנה כולה, ולא חלקו בין ימות הקיץ לימות החורף], והם
למדו שבזה נחלקו רב יהודה ורשב"ל, ופסקו
כדעת רבי שמעון בן לקיש, שלא איברי סיהרא
אלא לגירסא, ולא כדעת רנ"ב דאנן פועלי
דיממא, או דס"ל לרנ"ב שהלימוד בלילה הינו
מעלה ואינו חיוב גמור. ■

המשך שו"ת דרישת ציון

מקצועיים" שאינם נשמעים לדעת תורה כגון
נושא הבטחון, יש בה סרך של כפירה, כאילו חס
ושלום קיימות שתי רשויות - אחת של "ענייני
דת" והשניה של "ענייני חול", וכדי בזיון וקצף.

ויהי רצון שיערה עלינו ה' רוח ממרום וינחנו
בדרך הנכונה על-מנת שנזכה להעמיד כראוי
את מלכות ה' על תילה במהרה בימינו, אמן. ■

ישראל ותורת ישראל, מלבד עצם חילול שם
שמים שיש בדבר, בין מצד ההעמדה כאילו אין
לתורה עמדה בנושאים אלו, ובין מצד המסחר
בעניינים הנוגעים למצוות ה' ולפיקו"נ תמורת
דברים חשובים ככל שיהיו. ויותר מכך, ההבנה
לפיה נושאים מסוימים אינם נתונים לשלטון
התורה ובהם ההחלטה נתונה רק ל"מומחים

ויחיד לשנות דברים בגפו, הרי זאת יש לדעת,
שהאווירה הציבורית הינה הגורם המרכזי בצומת
מקבלי החלטות בכל תחום [אגב, יתכן שגם זה אחד
מהטעמים לכך שע"פ דעת תורת ה' ישנה ענישה קולקטיבית
במלחמה]. וממילא, דעה רופסת הגורסת כי לתורה
אין עמדה בכל עניין מדיני או בטחוני, מסוכנת
ועלולה לגרום נזקים מהותיים לעם ישראל, ארץ

יהודים יקרים! עלון זה מופץ בכל רחבי הארץ - בירושלים, בני-ברק, אשדוד, ביתר, קרית ספר, אלעד, טלז' סטון,
עמנואל, צפת, קרית אתא, טבריה, נתיבות ובמקומות נוספים בארץ וכן בחו"ל בלייקווד שבארצה"ב.
אם פעילות העלון ודאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות
האגודה בכלל, אנא הרימו תרומתכם לעניין ותבורכו מהשמים! הו"ק תתקבל בברכה מיוחדת. על-מנת לתרום, על-
מנת להשתתף במערך ההפצה, על-מנת ל"קיים שיעורים בנושאים הנידונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה
ולעלון ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net

ימות משיח בן יוסף - ימות הפקידה

נסקור בקצרה שוב את ארבעת השמות הקרויים ימות משיח בן יוסף, אותן שנתבאר באריכות במאמר הקודם, והם:

א] עקבתא דמשיחא: תחילת ימות המשיח (העקב הוא הדרגה הנמוכה שכבר מתחילה להיגלות בימים אלו), כפי שמוזכר בסוף סוטה (מ"ט), שאז מתקיים מה שכתוב בתהלים (פ"ט, כ"ג) 'אֲשֶׁר תִּרְפּוּ אֵינִיָּהּ ה' אֲשֶׁר תִּרְפּוּ עֲקֹבוֹת מְשִׁיחָהּ'. ופירש"י שם "עקבות משיחך - סופי מלך המשיח [שתחילת קומתו של המשיח התחילה למלוך ולהשפיע] ולשון משנה הוא בעקבות המשיח חוצפא יסגא [בימות המשיח החוצפה תגדל ותתרבה]".

ב] אתחלתא דגאולה: כלשון הגמרא (נגילה י"א): "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא". וכפי שנתבאר, שהיא "חזרת גאוותה של מלכות שמים ושל ישראל" ביכולתם להשיב מלחמה שיערה א.

ג] קץ המגולה: כלשון הגמרא: "אמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר (ישוקאל ל"ו, ח): 'וְאַתֶּם הֲרִי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל, כִּי קָרְבוּ לְבֹא'". (סנהדרין ז"ט).

ד] פריקת עול שעבוד מלכויות, וקבוצ גלויות: על כך אמרו בגמרא: "אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד" (נדרים ל"ד). והכוונה, שישראל חוזרים לשלוט בארץ ישראל, ועל ידי זה ישראל וארצם נפדים משעבוד מלכויות.

וביאר הגר"א שהמדובר הוא על ימות משיח בן יוסף.

פקידה

עד כאן ביארנו באופן מפורט את המאפיינים של ימות משיח בן יוסף, אך למאפיינים אלו יש שם כולל אחד ושמו: 'פקידה', בעוד שמה של גאולת משיח בן דוד הוא: 'זכירה', וכמש"כ הרמח"ל ב"מאמר הגאולה" (עמוד י"ג - י"ט, מהדורת מפני רמח"ל): "דע, כי לגאולה נמצאו שני זמנים ומצאננו בגאולת מצרים ובגאולת בבל. ונודע לנו שכן יהיה בעתידה להגלות במהרה בימינו וכו'. הזמן הראשון נקרא 'פקידה', והשני נקרא 'זכירה' וכו', ותדע שהפקידה על ידי היסוד (שכנגדו משיח בן יוסף) וכו' וגילוי הזכירה על ידי התפארת (שכנגדו משיח בן דוד), ולכן נמצא כח למשיח בן יוסף ולמשיח בן דוד בשתי הפעולות לקבל כח לעשות חיל לגאולה העתידה". [ועיין עוד במקורות להלן].

מעתה נבוא לראות בס"ד, כיצד השם 'פקידה' מתייחס לכל ארבע הבחינות של משיח בן יוסף שהזכרנו בראשית דברינו.

עקבתא דמשיחא - התגברות הצרות

הדרגה הראשונה היא התגברות הצרות. והנה, בדברי הגר"א מבואר, שהשם 'פקידה' מתייחס לגאולה הבאה מתוך מידת הדין וצרות ויסורים. וכה כותב הגר"א (בצלאווי למקונו זוהר מדש, דף כ"ז טור 3 ד"ה וט"ז דלוקימנא): "וימין מקרבת, כמ"ש (ישעיהו כ"ד, י): 'וְיִבְרַחְמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצֶךָ', שיפקון

ספר קול התור הרב חיים פרידמן [חלק ב]

בסיטרא דימינא [שיצאו בצד ימין, המבטא את מידת החסד (במקביל לצד שמאל, המבטא את מידת הדין. וכדלהלן), ע"י משיח בן דוד שעליו נאמר 'וימינו תחפקנני' (סנה"א ב, א)].

אבל בתחילה [בתחילת הגאולה שהוא ע"י משיח בן יוסף] יתער בשמאלא [תתעורר הגאולה מצד שמאל דהיינו במידת הדין] 'שמאלו תחת לראשי' (סס), והוא יהיה 'פקידה' כמו שהיה בבית שני בימי כורש...".

וממשיך הגר"א וכותב: "ותחלת הגאולה הוא הצרות, כמ"ש 'אגרא דכלה - דוחקא' [השכר של עם ישראל, שיזכו שהקב"ה יתייחד עם השכינה, שע"ז השכינה תיעשה 'פלה' - הוא בזכות שישראל סבלו דוחקים ויסורים. עיין ביאור הגר"א למקונו זוהר דף כ"ט, מ"ה אסו ואלין; דף ע"ג, ד"ה ועוד; מיקונו זוהר מדש עמוד מ"ד: ד"ה אגרא], כמו במצרים תכבד העבודה וכו'".

נשים לב, שהגר"א לא כתב וקודם הגאולה יהיו הצרות, אלא כתב שהצרות הם תחילת הגאולה, כשם שצירי הלידה הם תחילת הלידה, ולא רק קודם הלידה.

ביאור דבריו: במצרים נאמרה לשון 'פקידה', כמש"כ (שמות ג, ט"ו) 'לֶךָ וְאֶסְפַּתְּ אֶת זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֲלֵךְ אֲבָרְכֶה וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר, פֶּקֶד פְּקִדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת הַעֲשׂוֹי לְכֶם בְּמִצְרַיִם". ובהמשך נאמר (שמות

ד, ל"ב): "וַיֵּאמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פֶקֶד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עֵינָיו וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ". ומיד אח"כ משה ואהרן הגיעו אל פרעה, ותגובתו הראשונה היתה (שמות ה, ט'): 'תִּכְבַּד הָעֶבֶדְךָ עַל הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ בָהּ וְאֵל יִשְׁעוּ בְּדַרְכֵי שְׂקָר'. מפסוקים אלו מוכיח הגר"א, שתחילת הגאולה הנקראת 'פקידה' - הן הצרות.

□ □ □

והרחיב את הענין ב"אבן שלמה" (אות ק"ג) ב"סנה"א, זוהר קלוזר מציפור הגר"א נקו"ז נכמה מקומות): "כי מתחילה תהיה פקידה בתשרי כמו שהיה בבית שני בימי כורש, ויתגלה משיח ויתכסה מהם עד ניסן, ואז יהיה להם חבלים וצרות גדולים כמו שהיה בגאולה הראשונה כשנתכסה מהם משה משך ו' חדשים (כמ"ש במדרש רבה שמוט פ"ה) וכמ"ש תכבד העבודה על האנשים כו', וע"ז נאמר (ישוקאל כ"ו) 'אם לא ביד חזקה כו' ובחימה שפוכה אמלך עליכם', ואח"כ יגאלו בניסן ברחמים גדולים" (מיקונו זוהר עה ע"א, פו ע"ב, מיקונו זוהר מדש כו ע"ב, לו ע"ג וע"ד, לו ע"ג).

□ □ □

וכן מבואר ברמח"ל ב"רזין גניזין" (כספי רמח"ל, חלק ז', עמ' ל"ז): "ותקרא וכו' יוסף ה' לי בן אחר, דהא תיקונא דפקידה לא הוה אלא למשיח בן יוסף, ורזא דא ביאה ראשונה מסטרא דשמאלא. אבל זכירה דאיהי מסטרא דימינא חיבורא שלים, למשיח בן דוד איהי ודאי, ורזא דא ביאה שניה דבה רחמי מתפשטן...".

תרגום דבריו (באות מודגשת) ולצידם ביאור הדברים (באות רגילה): שהרי התיקון של ה'פקידה' אינו אלא ע"י משיח בן יוסף, שהוא המשיח הראשון שפותח את הגאולה מתוך הצרות של 'עקבתא דמשיחא', וכדלהלן, וסודו, ביאה ראשונה מצד שמאל, דהיינו מידת הדין. כלומר, שבפעם הראשונה שהקב"ה בא לגאול את ישראל ע"י משיח בן יוסף, הוא בא מתוך מידת הדין וצרות ויסורים, כדי להכשיר על ידם את ישראל, ולעשותם 'כלי קיבול', שיוכלו לקבל אח"כ החסדים הגדולים (עיין אדיר במרום עמוד קל"ד; אוצרות רמח"ל מלאכי, עמוד ק"ב).

אבל ה'זכירה' שהיא מצד ימין, דהיינו מידת החסד, היא חיבור מושלם בין הקב"ה לעם ישראל, והיא באה ע"י משיח בן דוד בודאי. וסודו, ביאה שניה שבה הרחמים מתפשטים, שבפעם השניה שהקב"ה בא לגאול את ישראל ע"י משיח בן דוד, הוא משפיע עליהם חסדים לאין שיעור מתוך רחמים המתפשטים לכל עבר, ללא שום דין ויסורים. (עיין 'מלאכי הגאולה' עמוד ל"ט; 'וכן יסורי ישראל יהיו כלים מאחר ראשית ה'זכירה' והלאה").

□ □ □

המדריגות עכשיו הם לו ימים ושנים". וב"תפילות רמח"ל" קנ"ג: "זו' מדרגות עומדות עליהם.. והם ז' שנים של בית המקדש". [וכאן מש"כ הגר"א שבתחילה תהיה פקידה "בתשרי" ע"י משיח בן יוסף, הכוונה למדרגה ששמה 'תשרי', ומש"כ בהמשך דבריו שאחרי ו' חדשים בניסן תהיה הגאולה השלימה דמשיח בן דוד, הכוונה אחרי שיגיעו לאותה מדרגה ששמה 'ניסן' (עיין זוה"ק משפטים ק"ב). וההפרש בין תשרי לניסן הנ"ל יכול לקחת עשרות ואף מאות שנים! המשך בעמוד הבא

א. וכ"כ בתורת משה לחת"ם על הפסוק (דברים ל"ג, כ"ט) 'וְאֲשֶׁר תִּרְבַּב וְנֹאֲתָךְ' - "והכי קאמר: 'ואשר חרב' - שאתה לוקח חרב במלחמה, 'נאותך' - היינו שיהיה לך לגאון ולתפארת". וכ"כ מהר"ל דיסקין שם. וכן מבואר עפ"י הוזה"ק בלק (דף ק"ג, ב). וע"ע שופטים (ה, ג) ובמצודות שם.

ב. יש לציין כלל חשוב בהוכרת תאריכים בגאולה, כגון כאן בדברי הגר"א על ניסן ותשרי, שהתאריכים אלו מדרגות [עיין ב"אגרות רמח"ל" פ"ב: "ואותם

קדושת ציון • גליץ, אב ה'תשע"ז • עמוד ד

בעלונים הקודמים התחלנו לדון בפירוש השבועה הראשונה - 'שלא יעלו בחומה' - שפירשה רש"י שלא יעלו ביד חזקה". וההבנה הפשוטה בכך הינה שלא יצאו מן הגלות מתוך התחזקות כח ומלחמה. וכך הסבירו בהדיא ר' חיים פלאג'י, המהרש"א, האור שמח, האבני נזר ועוד. מאידך, הרב רצה להסביר ברש"י, שאף אם יש רשות מן הגויים לעלות לא"י, עדיין שבועה במקומה עומדת, ואיסור חמור הוא לעלות. ועיין בעלון הקודם מה שכבתנו שקשה בדבריו.

והנה, הרב כאמור רוצה להסביר בגמרא את האיסור של עליה בחומה שהוא אפילו ברשות, וסומך את פירושו על המהר"ל, ר' יהונתן אייבשיץ, הרמב"ן והיפה קול. בחודש שעבר ראינו את דברי המהר"ל בפנים, והעלינו שדבר זה לא נאמר במהר"ל כלל וכלל - עיין שם. ועתה נדון בע"ה בדברי הגאון ר' יהונתן אייבשיץ, ונראה אם אכן כך דעתו.

דעת ר' יהונתן אייבשיץ

ואלו דברי הרב (מלאכי ב' אות ק"ט): "כתב האהבת יהונתן בהפטרות ואתחנן, שאף אם כל האומות יסכימו שיהיה קבוץ ישראל ללכת לירושלים, חלילה שתלך שם כי הקץ סתום ואולי אין עתה הזמן האמיתי".

ובשביל לדון בדברי הגאון ר' יהונתן אייבשיץ, אביא את דבריו, וז"ל בהפטרות ואתחנן:

"על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון. פרש"י כתיב מבשרת לשון נקבה ולהלן כתיב רגלי מבשר לשון זכר, לומר אם זכו, קל כזכר לא זכו תש כנקבה וכו' ע"ש. ויובן גם מה דכתיב השבעתי אתכם וגו' עד שתחפץ. ותחפץ הוא כינוי לנקבה בתי"ו המשמשת כנודע וזהו פרושו, דכנסת ישראל צוחה באלה ובשבועה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה

נגד קיבוץ ישראלי באם שהכל נועדו יחדיו לילך לירושלים וכל האומות מסכימים, אפ"ה צווחה שחלילה שתלך שמה כי הקץ סתום ואולי אין עתה הזמן האמיתי רק עת רצון לפי שעה, והיום או מחר יחטאו ומוכרחים לגלות פעם שנית ח"ו ואחרון קשה מן הראשון ולכן ביקשה שלא ילכו עד שתחפץ, ר"ל עד שיגיע הזמן שימלא

כל הארץ דעה ומשמע והלאה הבטיח עילת כל העילות שלא יהיה נעדר מן האומה הישראלית כלום וזה הזמן האמיתי שיבא במהרה בימינו ולכן אמר הנביא מבשרת לשון נקיבה ומכאן ואילך הרימי אל תיראי ח"ו עוד פעם כי אמרי לערי יהודה הנה א-להיכם יבא בעצמו ויגאלם וק"ל"

והנה, לראשונה שראיתי את דבריו נפלאתי מאד. שהרי יוצא לדבריו חידוש גדול לכאורה, והוא שגם אם הגויים משלחים אותנו לארץ ישראל מרצונם הטוב, אין לנו להישמע

להם חלילה, אלא עדיין להשאר גולים לשלחן אבינו בארץ העמים. ולומר כך קשה מב' טעמים.

ראשית, עשיתו לר' יהונתן חולק על רוב מנין ובנין של חכמי ישראל שכולם עונים ואומרים שבאם חלילה לא זכו ישראל, יחל ה' לגאלנו בצורה טבעית. [ויבא בעלונים הבאים באריכות א"י"ה].

שנית, דבריו בהפטרות פרשת עקב לכאורה סותרים לדבריו כאן. ושם כתב על הפס' "מדוע באתי ואין איש" שנענשו בני" על שלא עלו בימי עזרא. ובודאי השבועות חלות אף על גאולת בבל, שהרי נאמרו ע"י שלמה המלך.

לכן נראה לי פשוט, שבשום פנים לא אמר דבריו להלכה ולמעשה אלא דרך הערה, לעורר ליבנו כמה עלינו לחונן פני ה' שנזכה לגאולה מתוך הארת פנים ולא להסתפק בפחות מכך. ואל יהי דבר זה קל בעיניך, שהרי משה רבינו ע"ה בקש: "אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה" לאמר, רבונו של עולם, איני רוצה שתגאלנו לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף אלא אתה בכבודך. אך לומר שהרב יאסור חזרת ישראל לארצם ברשיון האומות להלכה, רחוק הוא בעיני.

ושו"ר מה שכתב האדמו"ר מסוכוצ'וב בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' פנ"ו) שכתב על דבריו אלו: "דברי דרשה הם. ולאף כיוצא בהם לא יוזיזו דברי רש"י ממקומם [שכתב שדווקא ביד חזקה הוא דאסור] והגאון מוהרי"ל [הוא ר' יהונתן הנז'] לא היה זז מפרש"י".

ועוד עיין בספר גאולת ישראל (לרבי אברהם יעלין בעל ספר ארך אפיים), שהביא בשם הגאון חיד"א שכתב בספרו 'שם הגדולים', שספר 'אהבת יהונתן' לא כתבו ר' יהונתן עצמו, רק תלמיד ששמע מפיו, והוסיף הרב הנז' (בעל ארך אפיים) שאמר לו גדול אחד, שהכריז ר' יהונתן שלא יסמכו על מה שכתבו תלמידיו בשמו, שלפעמים היו טועים בדבריו.

המשך בענין ספר קול התור

בימי משיח בן יוסף, כמ"ש והיה עת צרה"א.

אם כן, ראינו שהפקידה היא תחילת הצרות הבאות עם עקבי משיח, תקופה בה אנו נמצאים ממש.

כעת נותר לנו לבאר, שהשם "פקידה" מתייחס גם לפריחת הרי ישראל, לפריקת שעבוד מלכויות ולקיבוץ גלויות. נקודות אלו תתבארנה בס"ד במאמר הבא.

מְהֵעוֹלָם. וְעַל אוֹתוֹ הַזְמַן כְּתוּב (ויקרא ל') וְעַתְּ צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשַׁע".

וביאר ב"אור החמה" (לרבי אברהם אזולאי בעל ה'חסד לאברהם'): "וענין פקידה וזכירה הנזכר בשמועה זו הוא, כי 'פקידה' - סוד גילוי משיח בן יוסף, ו'זכירה' - משיח בן דוד...".

ומבואר שבתקופת הפקידה, שהם ימות משיח בן יוסף, מתקיים הכתוב: "וְעַתְּ צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשַׁע". וכן מבואר בכתוב (מקרא ג, ט"ו): "אֲשֶׁר אָנֹכִי לְיוֹם צָרָה". וביאר הגר"א: "הוא

וכך גם עולה מדברי חז"ל (וה"ק וילא, דף ק"ט), וז"ל: "ההוא זמנא דיתפקדון (ביה יעקב) יתפקדון באַלְף שְׁתִיתָא... יָקִים אֱלֹהֵי שְׁמִיָּא פְקִידוֹ לְבְרִיתָיה דְיַעֲקֹב... וְיִזְדַּוְּגוּן פְּלֹהוּן עִמְמִיָּא עַל בְּרִיתָיה דְיַעֲקֹב לְאֲדַחְיָא לָהּ מְעַלְמָא. וְעַל הַהוּא זְמַנָּא כְּתִיב (ויקרא ל') וְעַתְּ צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשַׁע". ע"כ. [= "אותו זמן שיפקדו [בו יעקב], הם יפקדו באַלְף הַשָּׁשִׁי... יָקִים אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם פְּקִידָה לְבַת יַעֲקֹב... וְיִזְדַּוְּגוּן כָּל הָעַמִּים עַל בַּת יַעֲקֹב לְדַחוֹת אוֹתָהּ

שנאמרו על עקבות משיחא (סוטה מ"ט): הם הסימן המוכרח לכך שאכן התחילו ימי הפקידה ותקופת משיח בן יוסף, שהרי הכל מתקיים בימינו בדיוק לפי התכנית מראש, מחד - פקד ה' את עמו בקיבוץ גלויות ושלטון ישראל (סג"כ ממקדס אט אט לכיוון שלטון שומר מומ"ט) והצלחת ישראל בארצו כפי שלא היה מומן בית המקדש, ואנו רואים בחוש תחילת התגשמות הנבואות הטובות שבישעיהו, ירמיהו, יחזקאל ותרי עשר, ומאידך - צרות 'עקבות משיחא' שכתובים בסוף מסכת סוטה על ימות משיח בן יוסף, הרי לנו 'יום צרה' ו'אשר אנוח' משעבוד מלכויות - הכל בחדא מחתא. ב"ה וב"ש.

ג. יש להוסיף, שלאחר המקורות הרבים הנ"ל לכך שבזמן הפקידה מתגברים הצרות וכוחות הסמ"א - ממילא נופל היסוד למענת המתנגדים לספר הקדוש "קול התור" (אשר הגר"ש אלישיב והגר"ש אויערבך זצוק"ל העידו בשם כל גדולי ירושלים של מעלה - על אמיתותו, מבלי שום פקפוק), כאשר מענתם העיקרית היא, שבימינו מתגברות צרות ברוח וגשם. ולפי מה שלמדנו כעת מדברי רבותינו, תשובתם של אלו בצידם, כי אדרבה, דווקא 'התגברות הצרות' ו'תכבר העבודה' וגירת 'מלכות תיהפך למינות' וכל הצרות

"כבר כמה חדשים שלא ראיתי את ישראל" - כך היה הולך יהודה בין ההמונים שגדשו את רחבת הכותל המערבי ומהרהר בלבו - "הוא הלך לו לחיזוק באיזושהי ישיבה בלי להודיע מראש. הייתי בטוח שהוא כאן בשעה זו. וכי להיכן הלך נמשך ביום בו קורא ה' לבכי אם לא לכותל הר בית ה' הוי! איך שכחתי? לישראל מתאים יותר לעמוד ליד אחד השערים. אנסה ללכת לשער השלשלת, ואם לא אמצאהו, אחזור לכותל. יהודה צעד בכבודות על רצפת האבן כשקולו של המואזין היוצא מהר הבית קורע את לבו. בעצם אפשר לומר, שבית המקדש נחרב בפעם השלישית בכ"ח אייר תשכ"ז בשעה שמסרו מרשיעי ברית את חדר המיטות, את ההיכל, האולם והעזרות, את מחנה השכינה ומחנה לוי, ליד הערלים. אין דור שהמירא "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו חרב בימיו" שייכת בו כמו דורינו. אבל בעצם, לכאורה, זה היה צפוי מראש. הרי מי עומד כאן בראש השלטון? את מי העמידו לשרים המוני העם? הוי, הם המליכו ולא ממני השירו ולא ידעתי (שם). אבל זה גופא ...

"הוי ישראל, מה יהיה עלינו?", כך פנה יהודה כשפגש את ישראל עומד ליד הפתח כשהוא נושך בחזקה את שפתיו כעוצר בכח שלא לבכות לפני הנכרים. "אל תגידו בנת אל תספרו בחוצות אשקלון פן תשמחנה בנות פלישתים פן תעלוזנה בנות הערלים".

-מה זה שייך אלי, והן יודעות ומשחקות בבית הגדול. הן עולזות ושמחות, ואנחנו עומדים בחוץ ובוכים, הוי". עתה כבר לא עצר כח ופרץ בבכי. "הלא עונותינו הטו אלה וחסאותינו מנעו הטוב ממנו, הוי".

יהודה הטה את פניו, שאף עליהם זלגו הדמעות. אחר, עמדו שניהם והתבוננו בשתיקה ככאב וגעגוע.

"רציתי לשוחח אתך", אמר יהודה לישראל כשכבר היו מחוץ לחומות שבנו הגויים שלא במקומן.

"עכשיו אני מקיים בעצמי "יש בדד וידום", כי גדל הכאב מאד. הרי כשמדברים על עניינים אלו אנו עלולים להסיח דעת מעומק היגון, חלילה, שזה עיקר היום. אבל בלי נדר אהיה כמוצאי הצום בישיבה הקדושה".

"אולי", ענה יהודה והלך לו.

מוצאת ת"ב

"נעלמת, ישראל", פתח יהודה. "היית חסר לי".

"נעים לשמוע דבר כזה, אבל מה רצית אתמול?".

"יש כאן דבר תימה. הנה שני דברים ארעו במאתיים השנים האחרונות, האחד ישועתם של ישראל שהתחילה בשוויון הזכויות שנתנו לנו בארצות נכר והמשיך בקיבוץ גלויות ומתן שלטון לישראל בארץ ה', נתינת ירושלים בידם וגמר שעבודם של ישראל בפילת מסך הברזל הרוסי. מצד שני, בעת זו החלה ירידתם של ישראל, עד שעכשיו אי אפשר לומר על רוב העם שהם חרדים לדבר ה'. ואם גלות ישראל

אפשר לומר שפסקה, הרי שגלות השכינה וגלות התורה הלכה והעמיקה, ואל תאמר מקרה הוא. לא יתכן שדבר כזה גדול מקרה הוא!".

"כבר אמר הכתוב - "הוי רב את יוצרו חרס את חרסי האדמה היאמר חומר ליוצרו מה תעשה ופעלך אין ידים לו הוי אומר לאב מה תוליד ולאשה מה תחילין... כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי".

"אבל בכל זאת אולי אפשר להתבונן בזה וללמוד את דרכי ה', הרי לא באתי חלילה לריב את יוצרי מלכי ובוראי".

"כבר אמר הכתוב - "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו". הרי יראת ה', אהבתו, שמירת תורתו, הם דברים המוטלים עלינו, וה' מצדו גואלנו, ואנחנו עם ישראל בכללות, ואפילו הדבקים בה, אין לנו אלא לומר - "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים".

"בכל זאת, מה הפשט שעכשיו נכשלנו בדיוק בזמן שבא ה' לגאלנו, מה שלא קרה לנו במשך כל שנות הגלות? אל תענה לי "וישמך ישורון ויבעט שמנת עבית כשית", שאגב ראיתי שם בספרי - "אלו ג' דורות שקודם ביאת משיח", כי אני מרגיש שיש בזה ענין עמוק יותר ואמיתי יותר".

"נו... אנסה להציע את מחשבתי בזה בקיצור רב, אבל אל תסמוך עלי. כשבא ה' לגאול את עמו בדרך הטבע ועלה במחשבה לפניו שתבוא הגאולה ע"י ישראל עצמם, שלח יצר ורוח של לאומיות בעולם כדי שיתעוררו ישראל לשוב לארצם, וכן יצר של עצמאות ורצון לעמוד על רגלינו. אמנם אנחנו טעינו וסברנו שענין הבטחון בו יתברך הוא לשבת בחיבוק ידים, ולהמתין שהוא יעשה הכל, ולא הבנו שענין הבטחון הוא לעשות כל אשר בידנו, ואף אם לא נראה לעין בבירור שנצליח, מוטל עלינו לבטוח בו שיגמור בעדנו, ככתוב - "כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל", ולא כתב הוא העושה לך חיל, שזה עיקר הבטחון - ללכת לפני ה' עמו בגאולה, כאשה עם בעלה שמתתפת אתו, וכן אמר על יד ירמיהו נביאו "הנה אנכי עושה חדשה בארץ נקבה תסובב גבר", וכן אמר הושע "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ", משמע שמעצמם יעלו, ואחר

אמר - "אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רוחמה ריבו באמכם ריבו... [עיי"ש]. ולכאורה זה נאמר ממש עלינו, אמנם אנחנו התגברנו על היצר הזה והמתנו אותו, וכשהעמדנו כך את דבר ה', ומאיך הוא יתברך הולך ומגביר את יצר העצמאות והלאומיות, נתהפך ה"יצר" ליצר הרע, ורבים חללים הפילה. אמנם בשורשו, על-מנת שנעמוד כעם נצרך רגש הלאומיות, אלא שאין לאומינו מצד המשפחה והגעגוע המשותף או הגורל המשותף וכיו"ב וכמו שדימו הטועים, אלא שעניין לאומיותנו בצורתו המתוקנת הינו המחויבות לשותפות לברית עם ה', ותפקידנו לעמוד לפניו כ"ממלכת כהנים וגוי קדוש". וכמו כן הרגשת העצמאות נצרכת, שהרי כל אחד מבין שמי שיש לו בטחון שיהיו לו תפילין ואינו פועל למען זה, אינו אלא טועה. והוא הדין כאן, שאנו צריכים להקים כאן ממלכת כהנים וגוי קדוש, שהרי אף זה מוטל עלינו".

"נראה, כי אינך יודע, שפריקת העול לא התחילה בציונות, אלא עם מתן שויון זכויות לישראל, ויתר על כן - מהיכן היה עלינו לחשוב שתבוא הגאולה בידנו נגד פשטות המסורת של אלפיים שנה? נכון שהראית לי בזמנו את הרמב"ם בסוף הלכות מלכים ומלחמותיהם, שנראה ממנו כי הגאולה תבוא מצדם של ישראל ובדרך הטבע, וכמו שסבר רבי עקיבא שאמר על בן כוזבא "דין הוא מלכא משיחא", אבל לא זה מה שהיה שגור בפי כל".

"אבל בזה אתה מודה לי, שכל זמן שזה ההלך רוח אין אפשרות שתבוא הגאולה בדרך הטבע ע"י שומרי תורה, מלבד שלא היינו מוכרחים לדבר על גאולה - היה מספיק שנדבר על מצות ישוב ארץ ישראל. אבל כנראה זה לא סוחף מספיק ולא מלהיב ומושך את הלב, אז היתה מוכרחת צורה זו. ומה שטענת שפריקת העול התחילה באמנציפציה - גם בזה יש להתבונן איזה יצר גרם לזה, ואיך היינו יכולים להשתמש בו בקדושה ובטהרה, ומדוע היה נצרך זה היצר לישועת ישראל".

"תן לי לפרט לך את סוגי היצרים שהובילו אותנו אל התהום - א' - סתם יצר הרע פשוט של רדיפת תענוגות ועוה"ו. ב' - רצון להידמות לגויים. ג' - הסתכלות על כל העולם מבעד למשקפי המדע החומרני".

"יפה מאד. עכשיו תנסה אתה להסביר גם את הצורך בכל אחד מהם ואיך היינו יכולים להשתמש בו".

"טוב, זה ברור שבלי המדע ורצון לחיות חיים טובים כאן בעוה"ז, החיים כאן היו נראים כמו לפני מאה שנה, בלי מים, חשמל, מערכת ביוב, מערכת בריאות וכו' וכו'. ודאי שכל זה נצרך, אלא שזו באמת בעיה גדולה איך לא ליפול בבוץ ולשקוע ברדיפת עוה"ז כתכלית ומטרה. מן הסתם יש לתורה פתרון, אבל לגבי היצר של להיראות ולהידמות לגויים - למרות שאפשר אולי להניח שכל שאר היצרים, שהסכמתי אתך שהם נצרכים, שרשם ביצר זה - אבל אי אפשר להסתכל עליו כדבר טוב".

"בא נבדוק היכן מוזכר בתורה היצר הזה".

"בפרשת ראה - "פן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם המשך בעמוד הבא למעלה

ואעשה כן גם אני".

"אמת! אבל יש מקום בו הוא לא מובא כאיסור, ואולי להפך - כמעלה. בפרשת שופטים - "ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי שום תשים..." ושימת מלך נפסקה להלכה שהיא מצות עשה. רואים שהלמידה מהגוים בעניני עבודת ה' ודאי פסולה אפילו אם נסתכל כיצד הם עובדים את אלהיהם ונעבוד כן את ה', אבל בעניני עולם הזה - תיקון המדינה והמלכות - הלמידה מהם יכולה להיות כשרה ומשובחת. כמובן, שאיני אומר שפושעי ישראל לקחו את היצרים שה' שלח לנו למקום הנכון, אלא ודאי אצלם יצר הרע הוא, אך אנחנו צריכים להשתמש ביצר כראוי, שזה תפקידו, ואז אין זה יצר רע אלא מלאך קדוש".

"ומה תגיד על..."

"קח את העיקרון - כל יצר אפשר וצריך להשתמש בו בקדושה, ואם בא זמן והתעורר

היצר ביותר - הרי שיש עתה צורך בו יותר!".

"יש לך הסתכלות מחודשת מאד על יצר הרע! יש לדברין מקור כלשהו?".

"הנה, אמרו רבותינו שכשנהרג יצרא דע"ז, פסקה הנבואה, מפני שהוא יצר הקשר לרוחניות, ואפשר להשתמש בו לנבואה בקדושה או לע"ז, אך בלעדיו - לא שייכת נבואה. ועל יצרא דעריית כתוב בגמ' שכשחבשוהו לא נמצאה ביצה לחולה בכל הארץ, ופשוט שהוא נצרך לפריה ורביה, אך יותר מזה שמעתי, שכתוב בזהר שבלי זה היצר חדותא דשמעתתא לא אישתכחא, וכמו שמצינו שהתורה משולה לאשה, וכנראה אין זה משל בלבד אלא עומד במקום אחד בנפש, וכן אמרו בסנהדרין - "יצר - תנא שמאל דוחה וימין מקרבת", ובב"ר אמרו "והנה טוב מאוד זה יצר הרע", והיינו כמו שאמרתי, שאין דבר רע יורד מן השמים, והוא הדין בכל יצר שבאדם, אלא שצריך זהירות מרובה בדבר זה, ולהתגבר פעמים רבות על היצר ולכוף אותו, שאם לא כן,

הוא יכול חלילה להיות כבעלים במקום להיות עבד, ולפרוץ גדריו עולם רח"ל".

"אז מתי נדע איך להשתמש בו?".

"אי אפשר לתת כלל ברור, אבל ודאי שלא לפחד מהיצר כאשר מצד התורה יש מצוה וחיוב, וגם אם היצר נהנה בזה, ובשביל זה הקב"ה נתן שכל ובינה לאדם בכדי שידע איך לנהוג לפניו, וודאי שככל שתהיה יותר גדול בתורה תהיה לך יותר דעת תורה על כל מקרה לגופו".

"עכשיו אני מבין את פירוש התפילה שבברכות השחר - "וכוף את יצרנו להשתעבד לך", שהיצר גופא יעבוד לפני ה'".

"כדאי לזכור, שחז"ל אומרים על אברהם אבינו שזכה שיצרו ישלים עמו, אך אפילו דוד המלך נאמר עליו "ולבי חלל בקרבי", שהרגו ליצר הרע ולא השלים עמו, וה' ינחנו בדרך אמת".

"אמן".

המשך על הר ציון ששמים

לרישיון מדיני ולבנין בפועל בעד עמנו וערי אלוקינו [עליית נחמיה ובניין ירושלים בדורו, הייתה קרוב לארבעים שנה אחר אשר פקד ה' את עמו בעליית זרובבל ויהושע ברישיון האומות ע"י כורש].

וכעין זה גם בימינו, שהיתה עיר קדשנו לחרפה ובוז, ואף שבאו ישראל בקרבה לבנותה וכבר איננה שוממה מאין יושב, עדיין רובה חרבה במגורי אהלי נכרים מבקשי נפשנו, אדום וישמעאלים מואב והגרים ובבתי תועבות גילולי הנוצרים שאנו מצפים ליום שיעלה בידינו לאבדם ולבטלם מן העולם. מי יתן ונזכה לבכות ענות ציון, והיתה בכיתנו וצערנו בחורבנה כאבל נחמיה, שהביא את בניינה. וכבר אמרו ז"ל (מגילה י"ד) "כיון שנבנית ירושלים בא דוד", ונבוא אל הר קדשו ולבית תפילתו בב"א.

המשך דבר העורך

מושגי היסוד במשנת תלמידי הגר"א, אשר הקימו את הישוב במסירות נפש לפני מאתיים שנה. משיח בן-יוסף, עקבתא דמשיחא, פקידה וזכירה - כל אותם מושגים מתלבנים ומתבהרים לעיני הקורא בלשונו הקולחת של הרב פרידמן.

מדור נוסף שכבר הפך לשם דבר בעלון הינו מדורו של הרב חיים והב, "ארץ חמדה נחלת צבי", אשר מתמודד עם ספר היסוד של מתנגדי תהליך הגאולה בדרך הטבע, הלא הוא הספר "ויואל משה" שנכתב על-ידי האדמו"ר מסאטמר זצ"ל. הפעם מעמיד אותנו הרב והב על דעתו של רבינו יהונתן אייבשיץ, אותו חשב בעל ה"ויואל משה" להביא כתנא דמסייע לשיטתו. תוך ניתוח יסודי של הטקסט מוכיח הרב והב, כי אותה הסברה, לפיה גם ברישיון האומות אל להם לישראל לעלות לארצם - סברה זו אין לה כל יסוד.

במדור "דעת תורה" הבאנו הפעם את דברי האדמו"ר מצאנו-קלויזנבורג, רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם, אשר משנתו סדורה ומאירה בעניין חובתנו כיום ביחס לכינון מדינת התורה. מלבד התשוקה העזה והאהבה לכל רגביה של ארץ נחלת ה', משתקפת מדבריו גם התובנה ביחס לאופן ההתייחסות הראוי לשלטון, והמסקנה הברורה, ולפיה הציבור החרדי חייב לעבור ממגננה למתקפה - "כי לנו הארץ!".

שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון

ראוי לעורר נקודה נוספת, והיא מה שמצאנו בדברי נחמיה, כי כמה עשרות שנים אחר אשר פקד ה' את עמו לתת להם רשות לעלות לנחלתם ברישיון האומות, התעורר מאוד לשוב ולהתאבל בחזקה על בנין היישוב בעיר הקודש והמקדש (המולקט לה מקוס קינה לעלמה מן עמי ישראל, כדברי ישעיהו (ס"ד, ז', 6) ערי קדשך היו מדבר ציון מדבר היתה ירושלים שממה), שעל חורבנה וחורבן חומותיה התמרמר נחמיה מאד יושב ומתאבל ומתפלל בצום ובככי. ובפעולה הבאה מכח צערו הגדול הזה נבנתה ירושלים, כמבואר בספר נחמיה, אשר צער זה הביאו לידי תפילתו הגדולה, ומכח אבולו זה פעל פעולותיו הכבירות

הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעולם", וכ"ש כשאף שאר נחלת ה' לא נתכוננה תחת יד ישראל בתיקון נכון בהעמדת ממלכת כהנים לגוי קדוש.

ואף צרות הכלל והפרט בשפיכת דם ישראל בחוצות ע"י פראי האדם שהתנחלו בארצנו, גם המה מכח גלותנו באו, כאשר היתה הארץ תחת יד נכרים ופעלו בכוחם ללסטם את הארץ שניתנה לנו ממידת טובו וליתנה ביד גוזליה.

ונכל זה מלבד הבכי הגדול שיש לנו להתאונן על דם אחינו ונשמתם השסועה בחורבן האיום והנורא של רוח רוב מנין ישראל במאות השנים האחרונות, ע"י התנועות ה"משכיליות" למיניהן, עד רשעת ה"ציונות" ומנהיגיה, אשר גם חורבן זה הוא תוצאה של שנות הגלות המרה, "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם" (תהלים ק"ו, ל"ה).

הוצרכו בחומרות על-גבי חומרות כדי שאולי יחושו עדיין משוה מהצער אותו אמורים לחוש.

אותו צער, אותה חוסר השלמה עם מצב החורבן - נועדו עבורנו, שנשוב בתשובה מאותם חטאים שגרמו לחורבן, ושנשוב לכונן את בית חיינו בכתחילה. מן החפץ חיים הפליא לעשות בספריו, כאשר הורה את הדרך לשוב מאותו עוון נורא של שנאת חיים, אשר חז"ל שקלוהו כנגד שלוש החמורות עליהן נאמר "יהרג ואל יעבור". וקעת, מששבנו לארצנו ברחמי ה', יתן אף לפעול בדרכי הטבע להשבת השכינה לציון ולכינונה של מלכות ה' כרצון התורה.

גליון זה עומד בסימן אותה התייחסות דואלית לגורל האומה, התייחסות המשלבת את מהלך השכר והעונש עם מהלך גילוי היחוד של הבורא, וכפי שנתבאר בארוכה בספרי הרמח"ל. שיבה אל ה', אל התורה ומצוותיה כפי שניתנו, ויחד עם זאת פעולה טבעית לכיבוש הארץ, הורשת האויב והקמת מלכות ה' כשארמון על מכונו יושב.

הרב בנימין הלוי מעמיד אותנו על יסוד זה של פעולה מעשית הנובעת מהצער, וכדרכו בקודש מביא ראיות ברורות לכך מהמקרא. בספר נחמיה, המתאר את תהליך שיבת ציון בימי בית שני, רואים את אותו יסוד, שהתפילה והבכי אינם תחליף לפעולה טבעית, אלא אדרבה - הם מעוררים את אותה פעולה ונוסכים בה כח רוחני. מלבד זאת,

תורת ארץ ישראל - כגוף עם נשמה

בגליונות הראשונים הובאו מאמריהם הנפלאים של ידידי הרב אריה סגל והרב יחיאל מאיר, בהם עוררו על עניין התורה והמצוות שבארץ ישראל, שהן בשלמות נשמתן ופנימיותן, יותר מאשר התורה והמצוות שבזמן גלותנו בארץ העמים, שם הינן מבחינה מסוימת כגוף בלי נשמה, שאין המצוות שם אלא כעין "הציבי לך ציונים", שלא תשתכחנה בחזרתנו לארצנו, כדברי הספרי בפרשת עקב שהובא ברש"י שם וברמב"ן בויקרא.

ואם כך הם פני הדברים במעשי המצוות, שבמהותם הינן פעולות יבשות כביכול, ובלמוד התורה, שבמהותו הינו עניין שכלי, אזי יש לומר שעאכ"כ אמורים הדברים במצוות שבלב, שכל עניינן הוא התוכן הפנימי שבהן.

מעלת "ציפית לישועה" נראית לכאורה שייכת יותר לימי הגלות

ברם, לכאורה היה נראה, כי ישנו פרט אחד שהינו מעיקרי העיקרים והוא מהשאלות הראשונות שהאדם נשאל עליהם בשעת הדין, אשר כל עיקרו איננו אלא בזמן גלותנו מן הארץ, והוא עניין הציפיה לישועה, אשר אף כי הוא מהווה חלק עיקרי כ"כבעבודתנו, אין הוא בתיקון שלם יותר בארץ ישראל מבחוץ לארץ. ובאמת אין זה מגריעותא דארץ ישראל, אלא משבחא דידה, שהיא פחות משויכת לעניין האבלות, הצער והיגון.

ויש להוסיף עוד, כי באמת העניין והמעלה של הציפיה לישועה מתקיים בה בארץ ביתר שלמות, אלא שזה מקוים דווקא בשעת בנינה, ע"י ה"זוכה ורואה בשמחתה". והיינו, כי הרגשת השמחה מכל פרט ופרט של בניין הארץ שווה היא במהותה להרגשת האבלות מכל פרט ופרט שבחורבנה, ושני עניינים אלו נובעים מהרגשת השייכות והשותפות לכללות האומה - עם ה', אשר בגאווה יגבה ליבו ובחרפתה יתאונן בקרבנו. וממילא השותפות בצערה הוא הוא העניין של השמחה בעת שמחתה, שאינו מתקיים אלא בארץ ישראל בעת בנינה.

עיקר פנימיות הציפיה לישועה מתקיימת בפועל בא"י

אך אמנם נראה, כי גם בעניין הראשון של הציפיה לישועה וההשתתפות בצערן של ישראל, ועמו ההלכה הפסוקה בסימן הראשון בשו"ע - "ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש" - ניתן למצוא טעם מעניין זה, שאין עיקר פנימיותו קיים כתיקונו אלא בארץ הקודש.

בארצות הגולה היה קושי השעבוד מחזק את הציפיה לישועה

כי הנה מיום שגלינו מארצנו תכפו עלינו הצרות בין שבעים הזאבים עד אשר כמעט כלוני בארץ חברב ובשבי ושמדות שעברו עלינו בכל ארצות פוזרוננו, באשכנז ובספרד, בארצות הנצרות וארצות האיסלם, באדום ובבבל, בתימן ובאנגליה, ברצח שע"י גירוש וברצח לשם שמו,

במסעי הצלב ובגירוש ספרד ופורטוגל, בפרעות ת"ח ות"ט ובפרעות קישינב, במאות השחורות ובעלילות הדם, עד כובד וקושי השעבוד האחרון בכל מיני עינוי שבעולם ביד הארורים והאכזריים שבבעלי החיים העם הגרמני ימח שמו וזכר זרעו. ואכן בשנים אלו הותקנו ולימים אלו הותאמו פיוטי הסליחות והקינות בהם אומרים אנו "נחשבנו כצאן לטבח יובל להרג

ולאבד למכה ולחרפה", ועד ימינו אנו משתבחים על אותם שנים בהם "בכל זאת שמך לא שכחנו".

ואף בעת השקט ושלווה היו מסים וארנוניות מיוחדים לישראל לקיים גזירת "והיה לאכול" (דברים ל"א, י"ז), ובגזירות ומגבלות על אופן פרנסתם בקושי גדול, עד כי בדברי הראשונים הוגדר מצב הפרנסה באופן פשוט כשעת הדחק (ראה לזוגמא: ז"מ ע: תורה מסין), שעה שהיינו נתונים למדרסן ומרפסן ומופקרים למאוויי הפריצים בכל עת. ובהיות איש ישראל באותם המקומות, נקל לנפשו מאוד להתאונן באמירת "נתנו בְּעוֹנֵינוּ לְשָׁבִי וּלְבִזָּה. נָחֲנוּ מְלָכֵינוּ וְכַהֲנֵינוּ לְבוֹזָה". ובוזה להכביר געגועים ולצפות לימי גאוותם של ישראל, כשהתנאים החומריים הקשים של חיי הגלות מסייעים בעדו לבכי וזעקה על גלותם של ישראל.

גם כבודם המושפל של ישראל בהיותם בין האומות כשהם נשלטים ע"י רוע הערלים ומאוויי הכמרים וכל מיני שלטוני רשע, נתן אותותיו בתחושת הכמיהה לצאת מן הגלות המרה שבין הגויים לחירות משעבוד מלכויות ולגאולתן של ישראל השלימה. וכשאמר הפייטן "סְחִי וּמְאוֹס הוּשָׁם כְּבוֹדְנוּ. עֲנָנוּ וְתַנְנוּ מַחֲיָה בְּשַׁעֲבוֹדֵנוּ" (יום ראשון של סליחות), לא היו אלו מליצות שקריות המנותקות מציאות החיים.

כשבטלו הגזירות עיקר הציפיה היא רק לבנין המקדש והשבת העבודה

ומעתה, בזמן שבטלו כל אלו השמדות והצרות הגשמיות, ואף כבודם של ישראל כבר לא מושפע מגויי הארצות כאשר כבר אין אנו ללעג וקלס בגויים ולא היינו חרפה לשכנינו, ואין גאוותן של ישראל מושפלת כ"כ בעיני

גויי הארצות, שוב אין מסייע המצב החיצוני הגשמי והנפשי לבכי ואבל על החורבן ולציפייה לישועה. אדרבה, רבים מהביטויים המזכירים בפיוטי הסליחות והקינות אינם מתאימים למצבינו האמתי כיום.

נמצא, שמכל עניין הציפיה לישועה שהיו ישראל מצפים לו בכל אורך שנות גלותם, עיקר מה שנשאר אינו אלא הציפיה לבנין בית לאלקינו כדי שנוכל לעבדו בו ולהיות הוא שרוי בתוכנו. ועניין זה יהיה יותר בתיקונו ושלמותו אם אינו מעורב בתחושות שונות הנובעות משאר גרמא דנזיקין שהיו מעורבים בו מיום חרבנו ומיום גלות הארץ.

ומכאן, שאף שמצד אחד יקשה הרבה יותר להגיע לכלל הציפיה האמתית לישועה בזמן זה, הרי שמאידך בעת היותנו בנחלתנו בארץ חמדה נחלת ה', כשהצרות המצויות של עוני ומחלות אינן נחלת הכלל, ואף צרת הכלל שבמעשי הרצח ביד צרי ישראל הישמעאלים, הינם במצב דומה לתקופות שונות בטרם גלות הארץ ובהיות המקדש על תילו, ומ"מ אינם הגורם המרכזי המעורב ברגשות הכלליים כשאנו מתחננים לבניית המקדש, אזי הפנייה לפנימיות העניין עצמו הינה אמיתית יותר ונוגעת בנקודה עצמה, של בקשת העבודה והמקדש, ולא בתוצאות הנלוות אליה.

נמצא, שבכדי להגיע לשלמות עניין הציפיה לישועה, הוצרכנו לבוא למצב גשמי שפיר כפי שהוא בזמננו, ולצאת מתחת יד רשעת הגויים כדי להוציא מתוכנו את הרצון האמתי לקיום המצווה עלינו בתורה "לעבודת המקדש ולבנות בית לאלוקינו במקום אשר אווה למושב לו.

לבכות ענותך אני תנים ועת אחלום שיבת שבותך אני כינור לשיריך

ובעת שראוי לכל ירא שמים לקונן בְּכִי תְּמִיד על הַחֲרָבָה פְּעָמִים. אֶרֶץ צָבִי וִירוּשָׁלַיִם. וְעַל עֲמָה אֲשֶׁר הָלַכְנוּ בְּגוֹלָה (מסוך קיים על היכלי, מיקון סגום), ראוי לשום על לב על מה יבוא עיקר הבכי והאנחה בזמננו. שהרי אין בכינו ואבלנו על העבר, אלא על ההווה, שהרי עתידים ימי מספדנו אלו להפך למחול לנו לימי ששון ושמחה, בעת שתתבטלנה ההשלכות של אותו חורבן, ולא נזכרם תמיד על רע ומר שארעו לנו בהם בעבר. נמצא, שעיקר הבכיה על עמה שהלכו בגולה, איננו על מאורע נשכח מימי קדם, כי אם על ההשלכות הנובעות ממנו, שהן מציאותם של ישראל בשפלותם תחת יד הגויים. וא"כ לא נותר לנו בימינו אלא זה הבכי הראשון, דהיינו "על החורבן פעמיים", ואיך נספוד על עמנו שהלך בגולה, בעת שניתן לנו ממידת טובו יתברך לשוב אל הארץ בלא עול שעבוד מלכויות, ויכולים כל העם לעלות ברצונם מן הגולה. ואיך נעשה בכיתנו כמצוות אנשים מלומדה, לבכות בכי ענות הארץ כתנים, בעת שנשוב שיבת שבותה.

אמנם עדיין לא מצאנו נוחם גם מבכיית חורבן הארץ, כשחלקים גדולים ונכבדים שהם טבור הארץ ועיקר נחלת אבות שבויים ביד זרים, ואנו עומדים בתחנונים בכל ימי צום ותפילה אף על כיבוש עבר הירדן והלבנון ביד ישראל "זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ... וְכָל הָאֶרֶץ הַמִּשְׁךָ בְּעַמְדוֹ לְמַטָּה